

Prehľad o vzdelávaní 2018 Ukazovatele OECD

Zhrnutie v slovenčine

Vplyv sociálno-ekonomického postavenia na rovnosť vo vzdelávaní má sklon počas života narastať

Napriek značnému rozšíreniu dosahovania stupňa vzdelania za posledných desať rokov majú ľudia s rodičmi, ktorí majú nižšie vzdelanie, čo je ekvivalent nízkeho sociálno-ekonomického postavenia, menšiu pravdepodobnosť, že sa zúčastnia na programoch vzdelávania v ranom detstve, dokončia vyššiu strednú školu a postúpia do vyššej úrovne vzdelávania než osoby, ktoré majú aspoň jedného z rodičov s terciárnym vzdelaním. Hoci sa očakáva, že dve tretiny osôb vo veku 25 – 64 rokov, ktorých rodičia nedokončili vyššie sekundárne vzdelanie, získajú vyšší stupeň vzdelania ako ich rodičia, väčšina z nich dosiahne vyššie stredoškolské odborné vzdelanie. Situácia je podobná na úrovni terciárneho vzdelávania: v krajinách OECD s dostupnými údajmi, osoby vo veku 18 – 24 rokov s rodičmi bez terciárneho vzdelania predstavujú iba 47 % nových účastníkov v bakalárskych programoch, dlhšie trvajúcich programoch prvého stupňa alebo rovnocenných programoch, hoci predstavujú 65 % populácie uvedenej vekovej skupiny. Tieto nerovnosti sa potom odzrkadľujú na trhu práce: osoby, ktoré majú iba vyššie sekundárne vzdelanie, majú menšiu pravdepodobnosť zamestnania a zarábajú 65 % zárobku svojich rovesníkov s terciárnym vzdelaním.

Rodový rozdiel je vo vzdelávaní v prospech dievčat, ale na trhu práce sú na tom lepšie muži

V krajinách OECD s dostupnými údajmi tvoria chlapci v priemere asi 60 % študentov, ktorí na strednej škole opakujú ročník, a je u nich menšia pravdepodobnosť ukončenia tohto stupňa vzdelania ako v prípade dievčat. V dôsledku toho tento stupeň absolvuje väčší podiel dievčat než chlapcov. Muži takisto menej často než ženy dosiahnu terciárne vzdelanie: v roku 2017 malo v krajinách OECD terciárne vzdelanie v priemere 38 % mužov vo veku 25 – 34 rokov v porovnaní s 50 % žien rovnakého veku a tento rozdiel sa posledných desať rokov rozširuje.

Napriek lepšiemu dosiahnutému stupňu vzdelania ženy stále dosahujú horšie výsledky v oblasti zamestnanosti. V krajinách OECD je zamestnaných v priemere 80 % mladých žien s terciárnym vzdelaním v porovnaní s 89 % mladých mužov s rovnakým vzdelaním a rozdiely sa zvyšujú v prípade osôb s nižším dosiahnutým stupňom vzdelania. V krajinách OECD ženy s terciárnym vzdelaním takisto zarábajú v priemere o 26 % menej než muži s rovnakým dosiahnutým stupňom vzdelania. Táto mzdová nerovnosť odzrkadľuje rodový rozdiel pozorovaný medzi študijnými odbormi na terciárnom stupni s vyšším a nižším platovým ohodnotením, môže však byť aj dôsledkom vyššej pravdepodobnosti, že ženy prechádzajú obdobiami nečinnosti alebo nezamestnanosti, ktoré môžu oddialiť zvyšovanie platov.

Dospelé osoby narodené v zahraničí a osoby prisťahovaleckého pôvodu sa menej často zúčastňujú na vzdelávaní a menej často uspejú na trhu práce

Prisťahovalci prvej a druhej generácie majú v krajinách s dostupnými údajmi menšie zastúpenie medzi nastupujúcimi študentmi a absolventmi bakalárskych programov a dlhšie trvajúcich programov prvého stupňa. Dospelé osoby narodené v zahraničí, ktoré prišli do svojej hostiteľskej krajiny vo veku aspoň 26 rokov, sa takisto menej často zúčastňujú na formálnom a/alebo neformálnom vzdelávaní než ich domáci rovesníci alebo osoby, ktoré do krajiny prišli pred dovŕšením veku 25 rokov, pretože nepoznajú dobre systém vzdelávania a jazyk hostiteľskej krajiny.

Vo väčšine krajín OECD je miera zamestnanosti nižšia medzi dospelými osobami s terciárnym vzdelaním narodenými v zahraničí než v prípade ich domácich rovesníkov, často však je možné pozorovať opačný trend v prípade osôb s nižším dosiahnutým stupňom vzdelania. Tieto opačné trendy odrzkadľujú ťažkosti dospelých s terciárnym vzdelaním narodených v zahraničí pri uznávaní ich vzdelania a praxe v hostiteľskej krajine a príťažlivosť nižších mzdových požiadaviek v zahraničí narodených osôb s nižším dosiahnutým stupňom vzdelania pre zamestnávateľov. V zahraničí narodení dospelí takisto častejšie nebudú ani zamestnaní, ani v procese vzdelávania či odbornej prípravy (tzv. NEET). Približne 18 % v zahraničí narodených osôb vo veku 15 – 29 rokov nie je zamestnaných, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na rozdiel od 13 % mladých dospelých, ktorí sa narodili v danom štáte.

Napriek zvýšeniu verejných výdavkov značný podiel celkových finančných prostriedkov na terciárne a predškolské vzdelávanie pochádza zo súkromných príspevkov.

V rokoch 2010 až 2015 sa zvýšili výdavky na študenta na primárnom, sekundárnom a postsekundárnom stupni vzdelávania (nezahrňovanom do terciárneho) o 5 % a na terciárnom stupni o 11 %. Vzdelávacie inštitúcie sú stále financované prevažne z verejných prostriedkov. V roku 2015 z vládnych zdrojov pochádzalo 90 % finančných prostriedkov na primárne, sekundárne a postsekundárne vzdelávanie (nezahrňované do terciárneho) a 66 % prostriedkov na terciárne vzdelávanie. Keďže väčší podiel finančných prostriedkov na terciárne vzdelávanie pochádza z domácností, krajiny zaviedli finančné mechanizmy na podporu rodín. Aspoň 75 % študentov v krajinách s najvyššími poplatkami za prijímacie konanie využíva tieto pôžičky alebo granty.

Vzhľadom na vyšší podiel 3 – 5 ročných detí, ktoré sa zúčastňujú na programoch vzdelávania v ranom detstve, sa zvyšujú aj verejné investície do predškolských zariadení a v roku 2015 predstavovali 83 % celkových finančných prostriedkov. V poslednom desaťročí sa tento podiel v krajinách s dostupnými údajmi zvýšil o 4 percentuálneho bodu. V priemere však v krajinách OECD každé tretie dieťa zapísané do materskej školy navštevuje súkromne financované zariadenie, čo je väčší podiel než sa pozoruje na akomkoľvek stupni vzdelania okrem terciárneho vzdelávania.

Učiteľské povolanie stále trpí veľkou nerovnováhou rodového zastúpenia

Takmer všetci učitelia v predškolských zariadeniach sú ženy, ale ženy tvoria menej než polovicu inštruktorov na terciárnom stupni. V poslednom desaťročí sa tento rodový rozdiel rozšíril na primárnom a sekundárnom stupni vzdelávania a zúžil na terciárnom stupni. Prilákanie mužov k učiteľskému povolaniu je mimoriadne ťažké: hoci priemerný plat učiteliek sa rovná alebo je vyšší než priemerný plat iných žien s terciárnym vzdelaním zamestnaných na plný pracovný čas, učitelia na primárnom a sekundárnom stupni zarábajú v rozpätí od 77 % po 88 % priemerného zárobku iných mužov s terciárnym vzdelaním zamestnaných na plný pracovný čas.

V krajinách a ekonomikách OECD s dostupnými údajmi sa v období medzi rokmi 2005 až 2017 zákonné platy učiteľov na primárnom a sekundárnom stupni s 15-ročnou praxou a najčastejšou kvalifikáciou v ich krajine zvýšili v priemere o 5 až 8 % a vrátili sa na svoju úroveň spred hospodárskej

krízy. Učitelia majú aj silnejšiu motiváciu pracovať na tom, aby sa z nich stali vedúci pracovníci školy: skutočné mzdy riaditeľov škôl sú aspoň o 35 % vyššie než mzdy učiteľov a aspoň o 20 % vyššie než priemerné zárobky iných pracovníkov s terciárnym vzdelaním.

Ďalšie zistenia

Regionálne rozdiely v účasti na vzdelávaní sa zvyčajne rozširujú úmerne s vyšším stupňom vzdelania. Najväčšie rozdiely medzi regiónmi na vnútroštátnej úrovni je možné pozorovať pri zápise detí mladších ako tri roky do programov vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.

V polovici krajín a ekonomík OECD s dostupnými údajmi dostávajú riaditelia a učitelia, ktorí pracujú v znevýhodnenom alebo vzdialenom regióne dodatočné finančné vyrovnanie.

Vo väčšine krajín sa rozhodnutia o organizácii výuky prijímajú na úrovni školy, rozhodnutia, ktoré súvisia s plánovaním a štruktúrou, personálnym riadením a personálnymi zdrojmi, sa však s väčšou pravdepodobnosťou prijímajú na vyšších úrovniach zodpovednosti.

© OECD

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

Kompletnú anglickú verziu si môžete prečítať v online knižnici OECD iLibrary!!

© OECD (2018), *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/eag-2018-en